

PORTO FRANCO KOHTUASI JÕUDIS LÕPULE

Riigikohus jättis ringkonnakohtu otsuse Porto Franco kohtuasjas muutmata ja kaitsjate kassatsioonid rahuldamata.

Selles asjas olid kohtu all Hillar Teder, Mihhail Korb ja Eesti Keskerakond, keda süüdistati mõjuvõimuga kauplemises. Neile etteheidetav tegu seisnes lühidalt selles, et H. Teder pakkus 2020. aasta veebruaris M. Korbiga kohtumisel Keskerakonnale annetust ja soovis vastuteeneks, et erakonna peasekretär M. Korb kasutaks mõjuvõimu Tallinna linnapea Mihhail Kõlvarti üle selleks, et viimane lahendaks H. Tederiga seotud OÜ Porto Franco ja Tallinna Linnavalitsuse vahel servituudi tasu üle peetava vaidluse H. Tederi soovitud viisil.

Harju Maakohtu 18. oktoobri 2023. aasta otsusega mõisteti süüdistatavad õigeks, kuid 2024. aasta märtsis tühistas Tallinna Ringkonnakohus maakohtu otsuse ja tunnistas süüdistatavad süüdi. H. Tederit karistati mõjuvõimuga kauplemise eest 1 aasta 5 kuu pikkuse vangistusega ja M. Korbi 1 aasta 2 kuu pikkuse vangistusega. Need vangistused jäeti kaheaastase katseajaga tingimisi täitmisele pööramata. Keskerakonda karistati 750 000 euro suuruse rahalise karistusega. Seda suurendati varasema otsusega mõistetud karistuse kandmata osa võrra ja liitkaristuseks mõisteti erakonnale rahaline karistus 1 000 000 eurot.

Ringkonnakohtu otsuse vaidlustasid süüdistatavate kaitsjad, kes taotlesid riigikohtult ringkonnakohtu otsuse tühistamist ja kas maakohtu otsuse jõustamist või uue otsusega kaitsealuste õigeksmõistmist. Keskerakonna kaitsjad taotlesid alternatiivselt ka erakonna karistuse kergendamist. Kaitsjad leidsid, et mõjuvõimuga kauplemise koosseis on sätestatud karistusseadustikus liialt üldiselt ja on seetõttu vastuolus määratletuse põhimõttega; et ringkonnakohus rikkus tõendite hindamise reegleid, tugines oletustele ja alandas lubamatult tõendamisstandardit; et M. Kõlvart ei ole selles asjas vaadeldav ametiisikuna, kuna ta ei täitnud avalikku ülesannet; et M. Korbil ei olnud linnapea üle mõjuvõimu, ning et H. Teder ei taotlenud ja Porto Franco ka ei saanud avaliku huvi seisukohast ebavõrdset ega põhjendamatut eelist.

Riigikohus kaitsjatega ei nõustunud ja märkis, et ehkki korruptsiooni- kui peitkuritegude puhul on tõendite kogumine raskendatud ning see võib õigustada tavapärasest pikemat kohtueelset menetlust ja tõendite kogumist jälitustoimingutega, ei kehti niisuguste tegude tõendamisele tavapärasest leebemad standardid. Ringkonnakohus tõendamisele esitatud nõudeid ei leevendanud, vaid selgitas, et selliste kuritegude puhul võivad otsesed tõendid puududa, mistõttu erilise tähtsuse omandab kaudsete tõendite kogumi hindamine. Hinnates kõiki tõendeid kogumis, tuues välja tõendite omavahelised seosed ja tehes eluliselt usutavad järeldused, ei eksinud ringkonnakohus tõendite hindamise reeglite vastu.

Vastates kaitseväitele selle kohta, et mõjuvõimuga kauplemine on vastuolus määratletuse põhimõttega, selgitas riigikohus, et karistusnormi sõnastamine viisil, mis vajab tõlgendamist, ei tähenda tingimata selle vastuolu põhiseadusega. Õigusselguse põhimõte ei välista määratlemata õigusmõistete kasutamist. Oluline on see, et isik peab (vajaduse korral kohtute poolt sätte antud tõlgenduse abil) asjasse puutuva sätte sõnastusest aru saama, millise tegevuse või tegevusetuse eest ta vastutab ning milline karistus teo eest järgneb.

Riigikohtu hinnangul tõlgendas ringkonnakohus mõjuvõimuga kauplemise tunnuseid õigesti ja järeldas põhjendatult, et süüdistatavate käitumine vastab kuriteokoosseisule. Seejuures märkis riigikohus, et isikut saab lugeda ametiisikuks juhul, kui tal on ametiseisund ja samal ajal täidab ta avalikku ülesannet. Praeguses asjas oli M. Kõlvartil Tallinna linnapeana ametiseisund ja osaledes linnale kuuluva kinnisasja asjaõigusega koormamise üle otsustamises, täitis ta ka avalikku ülesannet.

Riigikohus rõhutas, et mõjuvõimuga kauplemise sisuks on vara või muu soodustuse lubaja või andja ja mõjuvõimuga kaupleja ehk vahendaja kokkulepe (praeguse asja näitel H. Tederi ja M. Korbi kokkulepe). Seetõttu pole oluline, kas vahendaja ka tegelikkuses mõjutas ametiisikut vara või muu soodustuse andja huvides ebavõrdset või põhjendamatut eelist andma, või kas ametiisik sellise eelise andis. Ainuüksi sellise kokkuleppe sõlmimine õõnestab usaldust avaliku võimu aususe vastu. Seetõttu pole tähtsust ka kaitsjate väitel, et ühtki süüdistuses viidatud eelist Porto Franco tegelikkuses ei saanud.

Ka selgitas riigikohus, et karistusseadustikus ei tähenda mõjuvõim kitsalt võimalust teist isikut oma tahtele allutada ehk teda millekski sundida, vaid võimet suunata tema tahtekujundus- või otsustusprotsessi. Kuigi selline võime on eelkõige ametnikust kõrgemal positsioonil paikneval või tema lähikonda kuuluval isikul, võib see olla ka muul isikul. Riigikohtu hinnangul põhjendas ringkonnakohus veenvalt et M. Korbil oli võimalik mõjutada M. Kõlvarti tahet ja otsustusi sõnaõiguse tõttu erakonna juhtimises ja seoses tema ametialase tegevusega erakonna esimehe tegevuse toetamisel ning erakonna töö korraldamisel. Samuti sai kohtute tuvastatu põhjal väita, et M. Korb kuulus M. Kõlvarti lähikonda.

Käsitledes küsimust avaliku huvi seisukohast ebavõrdse või põhjendamatult eelise saamisest, märkis riigikohus, et mõjuvõimuga kauplemise kuriteokoosseisuga kaitstakse eelkõige avaliku halduse kandjate otsuste ja toimingute usaldusväärset, läbipaistvust ning erapooletust. Selle teo kriminaliseerimisega taunitakse ja välditakse avaliku halduse kandjate tahte allutamist kolmandate isikute erahuvidele. Mõjuvõimuga kauplemise koosseisu eesmärk on tagada, et avalik haldus toimib nõuetekohaselt, st läbipaistvalt, õiglaselt ja erapooletult ning avalikke huve järgides. Ühtlasi soovitakse selle koosseisuga kaitsta kodanike usaldust täitevvõimu vastu ja ametnikke endid võimalike mõjutuste eest. Avalik huvi on, et haldusorgan lähtub oma tegevuses üksnes kindlast menetluskorrast ja haldusmenetluse põhimõtetest. Samuti võimaldab selge korra järgimine tagada, et kõiki sarnases olukorras olijaid koheldakse võrdselt ja kedagi ei eelistata põhjendamatult. Ettenähtud menetluskorra eiramine mõjuvõimuga kauplemise tulemusena rikub kahtlemata avalikku huvi. Seda sõltumata asjaolust, kas menetluse tulemus ise (praegusel juhul kokkulepitud servituudi tasu) on põhjendatud.

Riigikohus ei tuvastanud rikkumisi ka Keskerakonnale mõistetud karistuse määra valikul.

Kohtuotsusega saab tutvuda Riigikohtu veebilehel